

LẬP TRÌNH HỆ THỐNG

ThS. Đỗ Thị Thu Hiền
(hiendtt@uit.edu.vn)

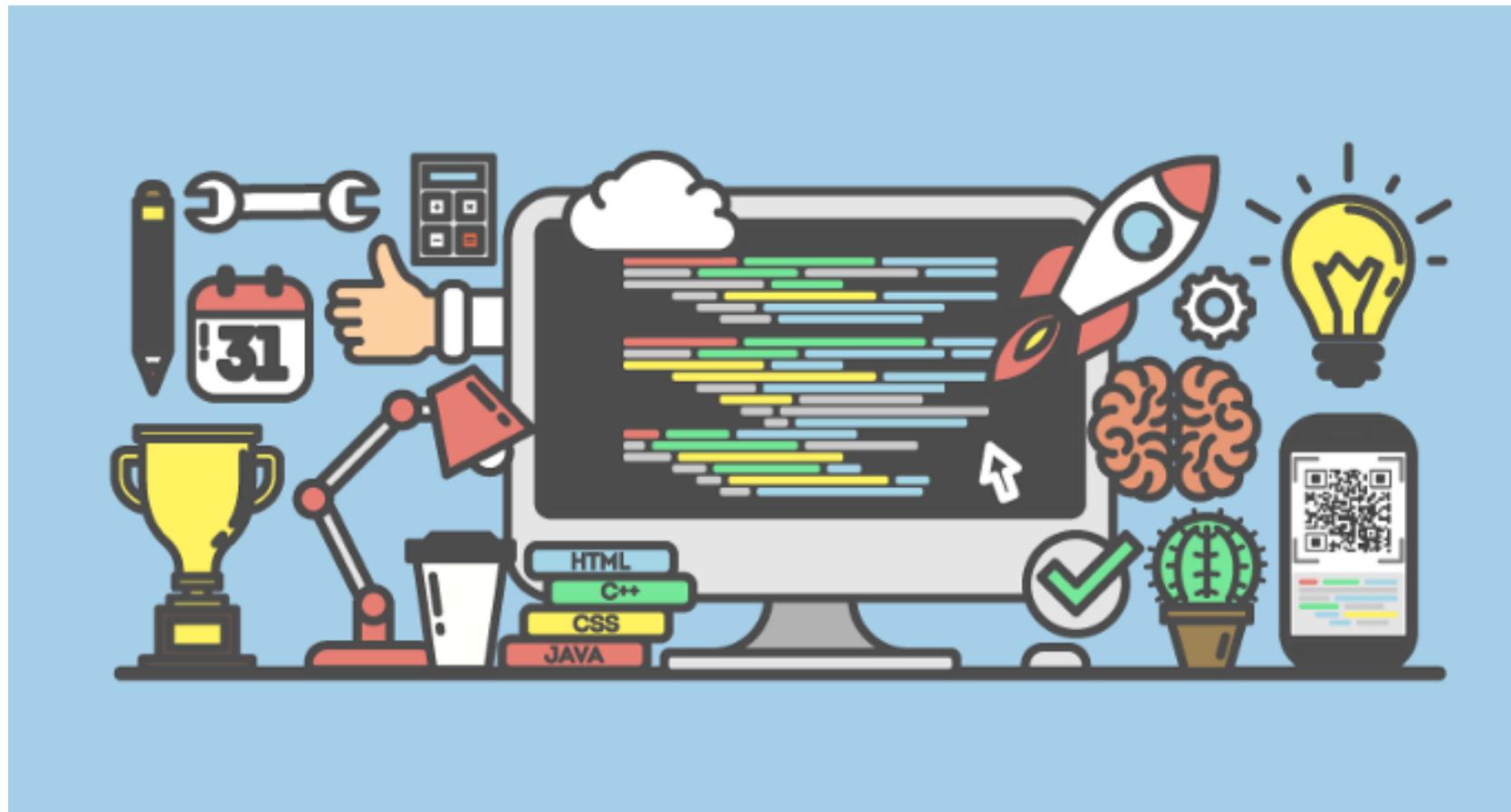
nc.uit.edu.vn

TRƯỜNG ĐH CÔNG NGHỆ THÔNG TIN - ĐHQG-HCM
KHOA MẠNG MÁY TÍNH & TRUYỀN THÔNG
FACULTY OF COMPUTER NETWORK AND COMMUNICATIONS

Tầng 8 - Tòa nhà E, trường ĐH Công nghệ Thông tin, ĐHQG-HCM
Điện thoại: (08)3 725 1993 (122)

Machine-level programming

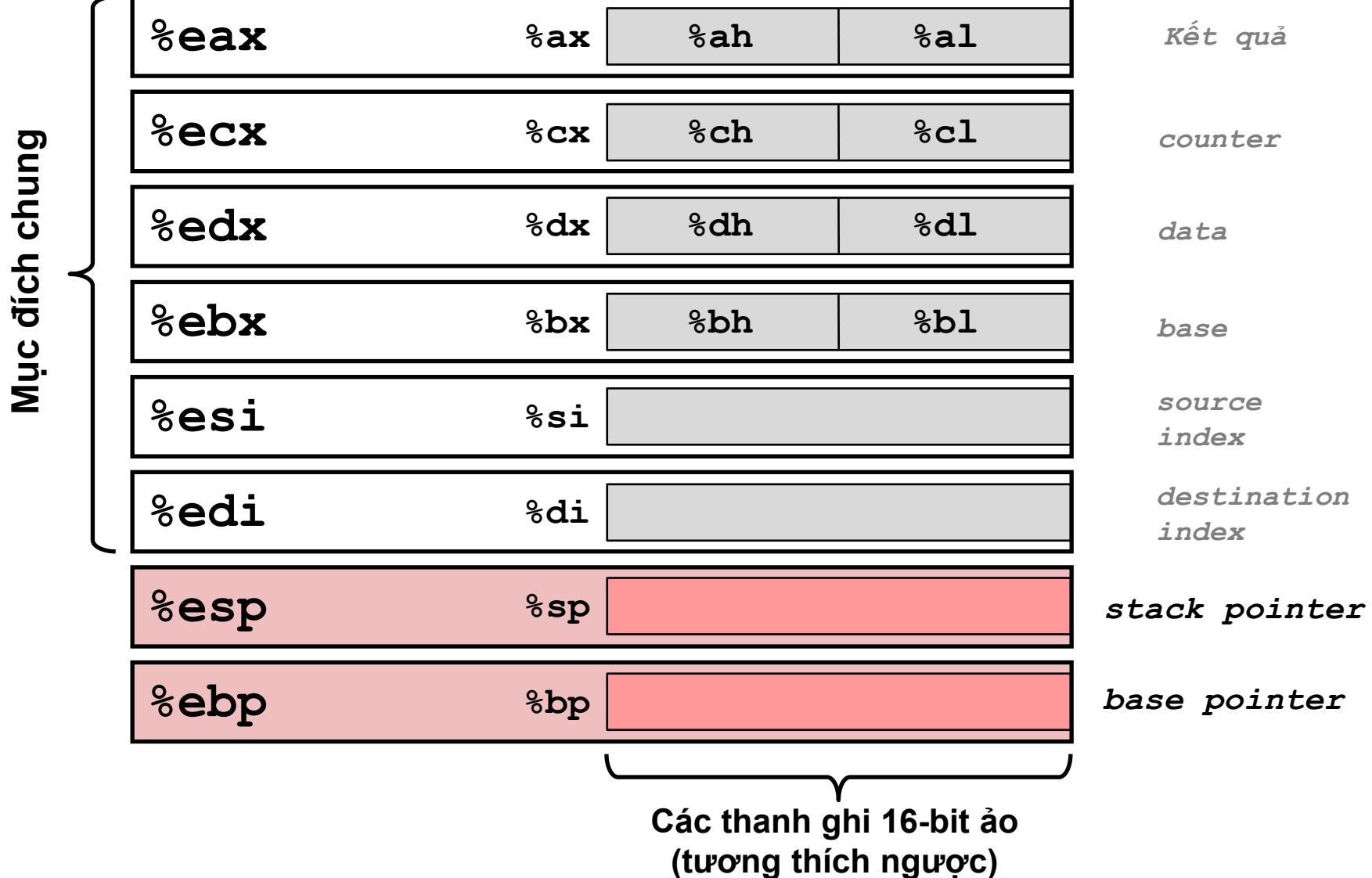
Bài tập

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - Registers, move
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) ☺

Các thanh ghi IA32 – 8 thanh ghi 32 bit

Các thanh ghi x86-64 – 16 thanh ghi

%rax	%eax	%r8	%r8d
%rbx	%ebx	%r9	%r9d
%rcx	%ecx	%r10	%r10d
%rdx	%edx	%r11	%r11d
%rsi	%esi	%r12	%r12d
%rdi	%edi	%r13	%r13d
%rsp	%esp	%r14	%r14d
%rbp	%ebp	%r15	%r15d

- Mở rộng các thanh ghi 32-bit đã có thành 64-bit, thêm 8 thanh ghi mới.
- %ebp/%rbp thành thanh ghi có mục đích chung.
- Có thể tham chiếu đến các 4 bytes thấp (cũng như các 1 & 2 bytes thấp)

Chuyển dữ liệu - Moving Data (IA32)

■ Chuyển dữ liệu

`movl Source, Dest`

■ Các kiểu toán hạng

- **Immediate – Hằng số:** Các hằng số nguyên

- Ví dụ: \$0x400, \$-533
- Giống hằng số trong C, nhưng có tiền tố '\$'
- Mã hoá với 1, 2, hoặc 4 bytes

- **Register – Thanh ghi:** Các thanh ghi được hỗ trợ

- Ví dụ: %eax, %esi
- Nhưng %esp và %ebp được dành riêng với mục đích đặc biệt
- Một số khác có tác dụng đặc biệt với một số instruction

- **Memory – Bộ nhớ:** 4 bytes liên tục của bộ nhớ tại địa chỉ nhất định, có thể địa chỉ đó được lưu trong thanh ghi

- Ví dụ: 0x100, (0x100), (%eax)
- Có nhiều “address mode” khác

%eax

%ecx

%edx

%ebx

%esi

%edi

%esp

%ebp

Lưu ý: Suffix cho lệnh mov trong AT&T

■ Quyết định số byte dữ liệu sẽ được “move”

- **movb** 1 byte
- **movw** 2 bytes
- **movl** 4 bytes
- **movq** 8 bytes (dùng với các thanh ghi x86_64)
- **mov** Số bytes tùy ý (phù hợp với tất cả số byte ở trên)

■ Lưu ý: Các thanh ghi dùng trong lệnh mov cần đảm bảo phù hợp với suffix

- Số byte dữ liệu sẽ được move

? Có bao nhiêu lệnh mov hợp lệ trong các lệnh bên?

movl %eax, %ebx

movb \$123, %bl

movl %eax, %bl

movb \$3, (%ecx)

mov (%eax), %bl

Các tổ hợp toán hạng cho movl

	Source	Dest	Src,Dest	C Analog
movl	Imm	<i>Reg</i>	movl \$0x4,%eax	temp = 0x4;
		<i>Mem</i>	movl \$-147,(%eax)	*p = -147;
	Reg	<i>Reg</i>	movl %eax,%edx	
	Mem	<i>Mem</i>	movl %eax,(%edx)	*p = temp;
		<i>Reg</i>	movl (%eax),%edx	temp = *p;

Không thể thực hiện chuyển dữ liệu bộ nhớ - bộ nhớ với duy nhất 1 instruction!

Các chế độ đánh địa chỉ bộ nhớ đầy đủ

■ Dạng tổng quát nhất

D(Rb,Ri,S)

Mem[Reg[Rb]+S*Reg[Ri]+ D]

- D: Hằng số “dịch chuyển” 1, 2, hoặc 4 bytes
- Rb: Base register: Bất kỳ thanh ghi nào được hỗ trợ
- Ri: Index register: Bất kỳ thanh ghi nào, ngoại trừ %rsp hoặc %esp
- S: Scale: 1, 2, 4, hoặc 8 (*vì sao là những số này?*)

■ Các trường hợp đặc biệt

(Rb,Ri)

Mem[Reg[Rb]+Reg[Ri]]

D(Rb,Ri)

Mem[Reg[Rb]+Reg[Ri]+D]

(Rb,Ri,S)

Mem[Reg[Rb]+S*Reg[Ri]]

Instruction tính toán địa chỉ: leal

■ **leal Src, Dst**

- Src là biểu thức tính toán địa chỉ
- Gán Dst thành địa chỉ được tính toán bằng biểu thức trên

■ **Tác dụng**

- Tính toán địa chỉ ô nhớ mà **không tham chiếu đến ô nhớ**
 - Ví dụ, trường hợp $p = \&x[i]$;
- Tính toán biểu thức toán học có dạng $x + k^*i + d$
 - $i = 1, 2, 4, \text{ hoặc } 8$

■ **Ví dụ**

```
int mul12(int x)
{
    return x*12;
}
```

Chuyển sang assembly bằng compiler:

```
leal (%eax,%eax,2), %eax # t <- x+x*2
sal1 $2, %eax           # return t<<2
```

Một số phép tính toán học (1)

- Các Instructions với 2 toán hạng:

Định dạng	Phép tính	
addl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest + Src	
subl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest – Src	
imull <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest * Src	
sall <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest << Src	<i>Cũng được gọi là shift Arithmetic (shift phải toán học)</i>
sarl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest >> Src	<i>Logical (shift phải luận lý)</i>
shrl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest >> Src	
xorl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest ^ Src	
andl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest & Src	
orl <i>Src,Dest</i>	Dest = Dest Src	

- Cẩn thận với thứ tự của các toán hạng!
- Không có khác biệt giữa signed và unsigned int

Một số phép tính toán học (2)

■ Các Instructions với 1 toán hạng

incl	<i>Dest</i>	$Dest = Dest + 1$
decl	<i>Dest</i>	$Dest = Dest - 1$
negl	<i>Dest</i>	$Dest = -Dest$
notl	<i>Dest</i>	$Dest = \sim Dest$

■ Tham khảo thêm các instruction trong giáo trình

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - Registers, move
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) ☺

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - Registers, move
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) ☺

Bài tập 1

- Cho trước những giá trị như hình bên dưới được lưu trữ trong bộ nhớ và các thanh ghi

Thanh ghi	Giá trị	Memory	Addr
%eax	0x100	0x11	0x10C
%ecx	0x1	0x15	0x108
%edx	0x3	0xAB	0x104
		0xF9	0x100

Những câu lệnh sau ảnh hưởng đến giá trị của thanh ghi/ô nhớ như thế nào?

Câu lệnh	Thanh ghi/ô nhớ bị thay đổi	Giá trị thay đổi như thế nào?
addl %ecx, (%eax)	Ô nhớ có địa chỉ 0x100	Giá trị trong ô nhớ 0x100 được cộng thêm 0x1: $0xF9 + 0x1 = 0xFA$
imull \$2, (%eax, %edx, 4)	Ô nhớ có địa chỉ 0x10C	Giá trị trong ô nhớ 0x10C được nhân với 2: $0x11 * 2 = 0x22$
subl %ecx, %eax	Thanh ghi eax	Giá trị thanh ghi eax bị trừ đi 0x1: $0x100 - 0x1 = 0xFF$
movl (%eax, %ecx, 8), %eax	Thanh ghi eax	Giá trị thanh ghi eax được gán bằng giá trị trong ô nhớ có địa chỉ 0x108: 0x15
leal (%eax, %ecx, 8), %edx	Thanh ghi edx	Giá trị thanh ghi edx được gán bằng kết quả tính toán $\%eax + 8 * \%ecx = 0x108$

Bài tập 2

■ Cho đoạn mã assembly bên dưới, biết %eax lưu giá trị tính toán cuối cùng

x at (%ebp+8), y at (%ebp+12), z at (%ebp+16)

```
1.    movl  12(%ebp), %eax  
2.    xorl  8(%ebp), %eax  
3.    sall  $5, %eax  
4.    notl  %eax  
5.    subl  16(%ebp), %eax
```

%eax = y

%eax = %eax ^ x = y ^ x (t1)

%eax = %eax << 5 = t1 << 5 (t2)

%eax = ~%eax = ~t2 (t3)

%eax = %eax - z = t3 - z

■ Điền vào những phần còn trống trong hàm C tương ứng dưới đây:

```
1. int arith(int x, int y, int z)  
2. {  
3.     int t1 = y ^ x ;  
4.     int t2 = t1 << 5;  
5.     int t3 = ~t2 ;  
6.     int t4 = t3 - z ;  
7.     return t4;  
8. }
```

Bài tập 3

■ Cho đoạn mã assembly bên dưới:

```
//x tại ô nhớ (%ebp+8), y tại ô nhớ (%ebp+12), z tại ô nhớ (%ebp+16)
1.    movl    16(%ebp) , %edx           // %edx = z
2.    movl    12(%ebp) , %eax           // %eax = y
3.    subl    8(%ebp) , %eax           // %eax = %eax - x = y - x ←
4.    leal    (%edx,%edx,2) , %edx     // %edx = %edx * 3 = 3z
5.    addl    %edx , %edx             // %edx = %edx + %edx = 6z ←
6.    xorl    %edx , %eax             // %eax = %eax ^ %edx = ???
7.    ret                         // Trả về
```

■ Điền vào những phần còn trống trong mã C tương ứng dưới đây:

```
1. int fun2(int x, int y, int z)
2. {
3.     int t1 = y - x;
4.     int t2 = 6 * z;
5.     return t1 ^ t2;
6. }
```

Bài tập 4

■ Cho đoạn mã assembly bên dưới, %eax lưu kết quả tính toán cuối cùng

x tại ô nhớ (%ebp+8), y tại ô nhớ (%ebp+12)

1. movl 8(%ebp), %eax
2. subl 12(%ebp), %eax
3. sarl \$31, %eax
4. movl %eax, %edx
5. andl 12(%ebp), %eax
6. notl %edx
7. andl 8(%ebp), %edx
8. orl %edx, %eax

■ Điền vào những phần còn trống trong hàm C tương ứng dưới đây:

```
1. int decode(int x, int y)
2. {
3.     int t1 = ((x - y) >> 31) & y;
4.     int t2 = ~((x - y) >> 31) & x;
5.     return t1 | t2;
6. }
```

Bài tập: Viết code assembly

- Cho x lưu ở ô nhớ **8(%ebp)**, y lưu ở ô nhớ **12(%ebp)**. Viết đoạn chương trình tính toán biểu thức (lấy phần nguyên), kết quả cuối lưu vào thanh ghi **%eax**?

$$\frac{(x + y)^2}{2}$$

```
movl 8(%ebp), %eax      # %eax = x
addl 12(%ebp), %eax    # %eax = %eax + y = x + y
imull %eax, %eax       # %eax = %eax*eax = (x+y)^2
sarl $1, %eax          # %eax = %eax >> 1 = %eax/2
```

Bài tập 5

- Alice mới học code assembly cơ bản và mong muốn chuyển đoạn mã C dưới đây thành một đoạn mã assembly:

```
1. int func5(char* str)
2. {
3.     int a = str[0] - '0';
4.     int b = str[1] - '0';
5.     return a + b;
6. }
```

- str là một số có 2 chữ số ở dạng chuỗi, ví dụ '12'
- Hàm func5 tính tổng của các chữ số trong str
- Tham số đầu vào (**ở vị trí ebp + 8**) là **địa chỉ lưu chuỗi str** trong bộ nhớ
- Ký tự '0' có mã ASCII là 48 (0x30)

- Đoạn code assembly được viết bên dưới có chỗ chưa đúng, hãy chỉ ra và đề xuất cách sửa?

```
1.    movl  8(%ebp), %eax //địa chỉ của str
2.    movl  (%eax), %al   // str[0]
3.    subl  $0x48, %eax   // str[0] - '0'
4.    mov    1(%eax), %bh   // str[1]
5.    subl  $'0, %ebx      // str[1] - '0'
6.    addl  %ebx, %eax
```

Nội dung

- Review: Cơ bản về assembly
 - (Registers, move)
 - Các phép tính toán học và logic
- Giải bài tập trắc nghiệm
- Bài tập 1, 2, ... n
- Assignment 2 (& bonus) ☺

Assignment 2 – Machine programming Basic

Hãy điền vào bảng giá trị của các thanh ghi, địa chỉ ô nhớ có giá trị bị thay đổi, và giá trị thay đổi đó sau khi thực thi từng câu lệnh trên?

Lưu ý: Bên dưới là đề mẫu, SV làm theo đề bài trên moodle

ebp	0xFC	eax	0x1
1.	movl \$2, -16(%ebp)		
2.	movl \$3, -12(%ebp)		
3.	movl \$0x1, -4(%ebp)		
4.	movl -4(%ebp), %eax		
5.	subl \$1, %eax		
6.	movl -12(%ebp, %eax, 4), %eax		
7.	sall \$2, %eax		
8.	movl %eax, -8(%ebp)		

Câu lệnh	Vị trí thay đổi (Ô nhớ/thanh ghi?)	Tên thanh ghi/địa chỉ ô nhớ	Giá trị mới?	Giải thích
1	Ô nhớ	0xEC	2	Ô nhớ có địa chỉ (%ebp - 16) = 0xFC - 16 = 0xEC được gán giá trị hằng số 2
2				
3				
4	Thanh ghi	%eax	??	
5				
6				
7				
8				

Bài tập bonus – Machine programming Basic

Giả sử ta có đoạn mã assembly như bên dưới

x tại ô nhớ (%ebp+8), **n** tại ô nhớ (%ebp+12)

1. movl 12(%ebp), %ecx // n
2. movl 8(%ebp), %edx // x
3. xorl %eax, %eax
4. addl \$1, %eax
5. sall %ecx, %eax
6. subl \$1, %eax
7. andl %edx, %eax

Trả lời các câu hỏi sau:

1. Instruction thứ 3 (lệnh **xor**) có tác dụng gì?
2. Instruction thứ 5 thực hiện các phép dịch bit (**sall**) với số bit cần dịch lưu trong thanh ghi %ecx, tuy nhiên đang bị lỗi. Lý giải nguyên nhân bị lỗi và sửa lại cho đúng?
3. Viết hàm C tương ứng với mã assembly trên: **int bonus(int x, int n)**
Thử dự đoán chức năng của đoạn mã này?

Nội dung

■ Các chủ đề chính:

- 1) Biểu diễn các kiểu dữ liệu và các phép tính toán bit
- 2) Ngôn ngữ assembly cơ bản
- 3) Điều khiển luồng trong C với assembly
- 4) Các thủ tục/hàm (procedure) trong C ở mức assembly
- 5) Biểu diễn mảng, cấu trúc dữ liệu trong C
- 6) Một số topic ATTT: reverse engineering, bufferoverflow
- 7) Phân cấp bộ nhớ, cache
- 8) Linking trong biên dịch file thực thi

■ Lab liên quan

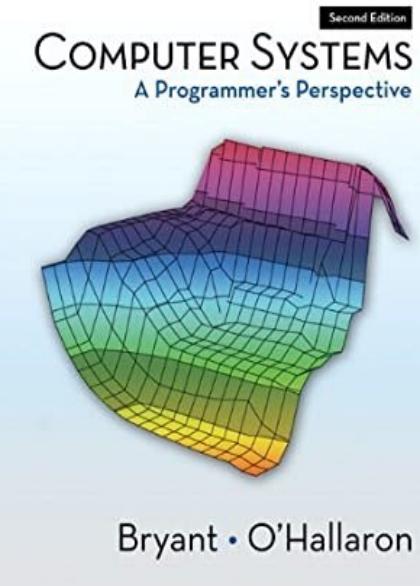
- Lab 1: Nội dung 1
- Lab 2: Nội dung 1, 2, 3
- Lab 3: Nội dung 1, 2, 3, 4, 5, 6
- Lab 4: Nội dung 1, 2, 3, 4, 5, 6
- Lab 5: Nội dung 1, 2, 3, 4, 5, 6
- Lab 6: Nội dung 1, 2, 3, 4, 5, 6

Giáo trình

■ Giáo trình chính

Computer Systems: A Programmer's Perspective

- Second Edition (CS:APP2e), Pearson, 2010
- Randal E. Bryant, David R. O'Hallaron
- <http://csapp.cs.cmu.edu>

■ Tài liệu khác

- *The C Programming Language*, Second Edition, Prentice Hall, 1988
 - Brian Kernighan and Dennis Ritchie
- *The IDA Pro Book: The Unofficial Guide to the World's Most Popular Disassembler*, 1st Edition, 2008
 - Chris Eagle
- *Reversing: Secrets of Reverse Engineering*, 1st Edition, 2011
 - Eldad Eilam

KEEP
CALM
AND
ENJOY YOUR
SEMESTER :)